

Eesti Puuetega Inimeste Koja
Ajakiri 3/2003

Sinuga

Iseseisva elu võimalikkusest

Kuidas elab Viljandimaa koda

Abivahendite jaotamisest Soomes

**Pühendatud Euroopa puuetega
inimeste aastale**

Sotsiaalministri tänuvastuvõtt

2003

The European Year of People with Disabilities
Euroopa puuetega inimeste aasta

SISUKORD

Helve Luik	Juhtkiri	3
Margit Rosental	“Iseseisva elu võimalikkusest”	4
Urve Kimmel	“Viljandimaa puuetega inimeste tegevused”	6
Gert Schultz	“Abivahendite jaotamisest Soomes”	10
	“Rehabilitatsioonimess “Maailm meile kõigile””	15
Meelis Joost	“EPI Koja välisprojektid”	19
Lissi Kurg	“EPI Koja juurde loodi ekspertkomisjonid”	21
Merle Tomberg	“Ülevaade EPI Koja noorsootööst”	22
	“Sotsiaalministri vastuvõtt riigi parimatele vabatahtliku töö tegijatele”	23
Elle Are	“Südametule valgusel”	24

AJAKIRI “Sinuga”

Toimetaja: Eha Leppik

Toimetuse kolleegium: Kaia Kaldvee,

Lissi Kurg, Kai Kukk

Kujundaja: Juta Vallikivi

Eesti Puuetega Inimeste Koda

Toompuiestee 10,

10137 TALLINN

Tel: 66 16 629

Faks: 66 16 628

www.epikoda.ee

epikoda@epikoda.ee

“Mitte miski ei anna mulle nii suurt tulevikulootust kui tõsiasi, et iga inimene võib kaheldamatult teha selleks teadlikke jõupingutusi, et anda oma elule uus värving... Kui keegi liigub enesekindlalt oma unistuste suunas, püüdes elada nii, nagu ta oma elu on ette kujutanud, tabab teda ühel heal päeval ootamatult edu.”
(Thoreau)

Armsad sõbrad!

Käes on suur suvi ja möödunud juba üle poole Euroopa puuetega inimeste aastast. Aeg möödub väga ruttu ja peagi saabub 3. detsember, kui teeme kokkuvõtteid möödunud aasta saavutustest. Mida meil ette kanda on?

Käesoleva aasta motoks, nagu kõik mäletavad, on "Mitte midagi meile ilma meieta". Olen kuulnud puudega inimesi küsivat, et mis on käesoleval aastal siis meie elus muutunud? See küsimus on kõigi jaoks, sest ilma meie endi aktiivse osaluseta midagi muuta ju ei tohigi. Igaüks peab iseenda käest küsima, mis ta on teinud selleks, et ühiskonnale selgitada oma puudeliigi probleeme. Kas ta on olnud aktiivne partner omavalitsusele, volikogude komisjonidele, sotsiaal- ja tervishoiuametile, tööhõiveametile, kohalikule kojale või oma organisatsioonile?

Kui palju on koostööd ja suhtumist aidanud muuta sinu maakonnas läbiviidud projekti KAMPAANIA 2003 üritus? Kas suudeti kaasata töandjaid, omavalitsusi selleks, et tekiks dialoog puuetega inimeste tööhõiveküsimustes? On omavalitsused hakanud rohkem nõu küsima probleemide kohta, mis puudutavad puuetega inimesi? Kas me teame ja ütleme välja selle, mida me täpselt vajame? Küsimusi on palju, lahenduste leidmine ei ole kerge.

Maailm saab kuuluda meile kõigile siis, kui puuetega inimesed muutuvad ise aktiivsemaks, kui terved inimesed mõistavad puuetega inimeste vajadusi ning kõik ühiskonna liikmed annavad ühiselt jõukohase panuse selleks, et elu meie ümber muutuks kaunimaks.

Helve Luik
EPI Kojja eestseisja

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized 'H' and 'L' intertwined.

Mida on sügava liikumispuudega inimesel vaja töö leidmiseks?

- Head haridust ja erialast väljaõpet.
- Ligipääsu töökohale, k.a. väljapääsu kodust.
- Toetavaid teenuseid.
- Nõustamist ja rehabilitatsiooni.
- Teadlikku ja informeeritud tööandjat.

Seadusandlikult on puudega inimestele tagatud peaaegu kõik loetletud võimalused. Tihti on seadused aga poolikud ja mittetoimivad. Mõned näited:

- Haridusseadus sätestab kõigi laste õiguse saada põhiharidust ja õppida tavakoolis, kuid enamik koole pole ligipäsetavad ning õpetajad pole valmis puudega last õpetama. Gümnaasiumiharidus on puudega noortele veel raskemini kättesaadav. Koolidel on lihtsam tülikast õpilasest vabaneda, kuna gümnaasiumiharidus pole kohustuslik.
- Sotsiaalhoolekande seadus kohustab omavalitsusi korraldama toetavaid teenuseid, aga puuduvad konkreetsete teenuste kirjeldused ja rahastamisskeemid. Riigil ega omavalitsustel pole ülevaadet teenuse vajadusest. Statistika puudumine annab omavalitsustele võimaluse tuua ettekäändeks raha nappus. Tegelikuses pole teenuste vajajate arv sugugi nii suur, et see riigil või omavalitsusel üle jõu käiks. Ühendused on teinud suure eeltöö isikliku abistaja, tugiisiku jt teenuste pakumispõhimõtete väljatöötamisel. Nüüd on aeg riigil seadusandlust täpsustada nii, et sobiv teenus jõuaks iga vajajani.
- Puuetega inimeste sotsiaalhoolekande seadus annab võimaluse koostada rehabilitatsiooniplaani, mille põhjal saaks puudega inimest toetavaid teenuseid pla-

neerida. Kahjuks puudub nii rehabilitatsiooniasutustel, perearstidel, sotsiaaltöötajatel, ministeeriumil kui puudega inimestel ühene arusaam üksteise vastutusest ja rollist.

- Vähesed soodustused tööandjatele ei motiveeri kedagi puudega inimest tööle võtma. Puudub süsteem tööandjate toetamiseks.

Senini on Eestis tegeldud toetatud tööhõivega suhteliselt juhuslikult, peamiselt projektipõhiselt. Kodanikuühendused on siiski üpris suure töö ära teinud. Selle edasi arendamiseks on nüüd vaja riigipoolset seadusandlikku regulatsiooni, mis tagaks toetatud tööhõivesüsteemi loomise ja edendamise.

Ettepanekud:

1. Muuta EV Haridusseadust nii, et tõuseks gümnaasiumite motivatsioon võtta vastu puudega noori.
2. Muuta EV Sotsiaalhoolekande seadust, sätestades selgelt riigi vastutuse toetavate teenuste tagamisel.
3. Selgitada rehabilitatsiooniteenuste rahastamisskeem. Luua rehabilitatsiooniplaanide koostamise ja täitmise järelvalve eest vastutav institutsioon.
4. Parandada ligipäsetavust.
5. Käivitada toetatud tööhõive teenused. Sätestada töötugiisiku roll.
6. Sotsiaalhoolekande saajate ringi vähendada, tagades toetuste sihtotstarbelise kasutamise.

Loodan väga, et Eestis jõuab peagi kätte aeg, kus iseseisev elu on kõigile võimalik.

Traditsiooniline suvelaager

Igal ühingul on oma juhatus, kellega koostatakse ühiselt aasta tegevusplaan ja projektid. Vastavalt ühingu liikmete soovile korraldatakse iga kuu või iga kvartal teabepäevi, koolitusi, meelelahutuslikke üritusi. Igal ühingul on ka Nõukojas vastuvõtupäev, kas kord nädalas või kord kuus, vastavalt oma ühingu otsusele. Siis on võimalik saada ühingu tegevuse kohta informatsiooni, tutvuda nende tegevusega, astuda liikmeks jmt.

Väga aktiivselt tegutsevad **Viljandi Kurtide Ühingu** liikmed, kes saavad kokku 2 korda kuus teabepäevadel, koolitustel jms. 2 korda kuus toimub ka viipekeelekursus ja igal laupäeval käivad noored kurdid Spordihoones võrkpalli harjutamas, suvel toimuvad ühised laagrid ja ekskursioonid.

Viljandimaa Vähihaigete tugirühmal on väga sisukas tegevus rühma esinase Evi Teras eestvedamisel, kes otsib pidevalt lisarahastamise võimalusi erinevate projektide kaudu ja tänu sellele on toimunud huvitavaid koolitusi: iga-aastased tugiisikute koolitused ja enesega toimetuleku kursused. Iga kuu korraldatakse teabepäevi, tervisetunde, hingehoiu tunde,

käsitöötunde, vähemalt 2 korda aastas käiakse ühiselt tervist kosutamas Tartu "Auras", toimuvad veel ekskursioonid, ühised meelelahutusüritused jm.

Viljandimaa Invaühingu tegevus on rohkem sportlik ja käsitöölembene. Invaühingust on välja kasvanud invaspordiklubi. Igal teisipäeval on Nõukojas lauamängude päev, kus saavad kõik huvilised mängida malet, kabet, koroonat, lauatennist. Osaletakse kõigil invaspordiliidu poolt korraldatavatel üleriiklikel võistlustel ja viimastel aastatel on meie sportlased tunnistanud vabariigi parimateks. Korraldatakse veel kergejõustikupäevi, *boccia*-võistlusi, kalapüügivõistlusi, igal suvel aidatakse organiseerida vabariiklikku ratastoolisõidu ja male-kabe võistlust. Aktiivsemad sportlased on Paul Sillaots, Tiiu Animägi, Harri Holsting, Liivika Rebane ja paljud teised. Käsitööhuvilised käivad koos kord nädalas0 aktiivse käsitöömeistri Maia Pulleritsu juhendamisel. Oma töid näidatakse maakondlikel käsitöönäitustel ja mujalgi.

Huvitav tegevus on **Puuetega Laste Tugirühmas**, rühma kuulub ca 60 liiget. 2 korda

aastas toimub Karaskil koolitus teemal "Puudega laps peres". Ühiselt korraldatakse vastlapäeva, emadepäeva, käiakse suvel ekskursioonil ja jõulude ajal külastatakse kindlasti mõnda jõulumaad Eestis. Lisaprojektide toetusel on erilist tähelepanu pööratud puuetega laste sportlikule tegevusele, õpitakse Kuutsemäel mäesuusatamist ja Tartu "Auras" ujumist.

Viljandi Invateater "Karlanda" tähistab sel sügisel oma 10 tegevusaastat. Teatrisse kuulub erineva puudega inimesi ja sel hooajal on neid 12. Igal aastal saab lavaküpseks 1 suurem lavastus, millega siis esinetakse hooldekodudes, kultuuriasutustes maakonnas ja mujal. Igal kevadel võetakse osa vabariiklikust kultuurfestivalist, kus on peaaegu alati saavutatud märkimisväärseid tulemusi. Teatri repertuaari eest hoolitseb meie kodulinna teatri kunagine näitleja ja Kultuurikolledži endine pedagoog, luuletaja ja stsenaarist Elle Are, teatri kunstiliseks juhiks on Itta Arak, laulud õpetab selgeks Maire Unt ning liikumise ja tant-

suseaded on Paul Bobkovilt. Teatri tegevuses on näha, kui suure südamega ja andumusega pühenduvad need inimesed puudega inimeste õpetamisele, et nende kaudu pakkuda kunstilist elamust teistele. Sel sügisel ootab teatrit ees festival Mindenis Saksamaal, mis on ka ühtlasi suureks proovikiviks trupile.

Südameliit korraldab väga huvitavaid teabepäevi videofilmide ja tervislike südant ravivate ravimteedega. Tihti korraldatakse tervisepäevi teemal "Väike heategu sinu südamele", kus toimuvad jalgsimatkad, propageeritakse kepikõndi ja võimlemisharjutusi südamehaigetele, koostöös Dalarna südame- ja kopsuhaigete seltsiga levitati brošüüri "Võimlemisharjutusi südame heaks". Ühistegevus on ravimifirmaga "Pfizer" ja Ako Lutsu "südametaluga".

Nii võiks jätkata jutustamist kõigi invaorganisatsioonide tegemiste kohta. Need olid ainult üksikud näited ja siinkohal ajakirja lihtsalt ei mahu, kuid kõigil on midagi huvitavat ja omanäolist.

Hoolsad käsitöömeistrid

Nõukoja ühistegemised ja traditsioonid

Selleks, et Nõukoja tegevus oleks stabiilne ja sisukas, toimub iga kuu ühingute esindajate kokkusaamine, kus arutatakse läbi kõik möödunud kuul toimunud üritused ja järgmise kuu või lähiajal toimuvad ühisüritused, koolitused, kursused, laagrid, õppekursioonid – ühiselt otsustatakse, milliseid teemasid oleks vaja teabepäevadel või terviserahvaülikoolis kuulata. Tervise-rahvaülikooli loenguid kuulatakse 3-4 korda aastas ja suvel toimub mere ääres kolmepäevane terviselaager "Liikumine on tervise edu pant", mis on väga oodatud üritus, sest paljudel on see ainuke võimalus pääseda suvel mere äärde tervist kosutama.

Laager on toimunud juba viis aastat ning sellest võtab osa ca 170 inimest. Laagri tegevus on põhiliselt tervisesporti propageeriv, mängitakse *bocciat*, toimuvad täpsusvisked, jalgsimatkad, pallimängud, huvipakkuv on ka ravimtaimede korjamise konkurss, kus korjatakse loodusest ravimtaimi ja hiljem tutvustatakse neid kõigile ning räägitakse nende kasulikkusest organismile. Tublimad saavad auhinnad. Toimuvad ka kõnetunnid, kus sotsiaaltöötajad vastavad küsimustele. Õhtul tantsitakse lõkke ääres, õpitakse üheskoos seltskonnatantse, lauldakse ühislaulu. Viimased kolm aastat on laagrit aidanud ette valmistada ja läbi viia 2 ühingat, need loositakse alati laagri viimasel päeval. Erinevate inimeste kasutamine annab uusi mõtteid ja tegusid. Ühine laager annab jõudu ning energiat kogu pikaks talveks.

Traditsiooniks on kujunenud rahvusvahelise puuetega inimeste päeva tähistamise pidulik üritus detsembris, kus on tervituskõned, kontserdid, tänukirjad aktivistidele ning meelelahutuslik osa koos tantsuga, osaleb alati ca 300 inimest kogu maakonnast.

Koos Viljandi Aktiviseerimiskeskusega viidi läbi "Ettevõtluskursus puudega inimesele" ning Nõukoja poolt korraldati veel siidimaali, klaasimaali, kaartide valmistamise ja kirjakunsti kursused, mis annab puudega inimesele edaspidi võimaluse tegeleda füüsilisest isikust ettevõtjana. Nõukoja korraldusel toimuvad ka

rehabilitatsioonikursused lastele ja täiskasvanutele.

Koostöö annab elujõudu

Nõukojal on sõprussidemed Ahrensburgi Kodanikekomiteega Saksamaalt ja Rootsist Dalarna maakonna Rahvakoolituskeskusega, kelle toetusel on realiseerunud mitmed koolitusprogrammid. Väga hea koostöö on Viljandi Maavalitsuse Sotsiaal- ja Tervishoiuosakonnaga, Viljandimaa Omavalitsuste Liiduga, Viljandi Linnavalitsuse sotsiaalametiga ning valdadega. Koos valdade sotsiaaltöötajatega korraldati kolmeosaline koolitusprogramm "Koostöö annab elujõudu", mille raames valmis Nõukoja arengukava aastateks 2004–2007. Tehakse koostööd valdade sotsiaaltöötajatega, perearstidega, eriarstidega, kutsutakse lektoreid Tartust ja Tallinnast. Ühinged on teinud ettepanekuid Viljandi maakonna ehitustegevuses, näit. Viljandi bussijaama invatualeti ehitusel, kaldteede rajamisel, kõnniteede korrastamisel. Vähihaigete tugirühma aktiivsel sekkumisel on maakonna haigla juurde loodud kodune toetusravi teenus vähihaigetele.

Nõukoja juurde on loodud internetipunkt, mida toetas "Vaata maailma" projekt kahe arvutiga, see on suureks abiks puuetega inimestele informatsiooni ja side kättesaadavaks muutmisel. Internetipunkti käivitamise kulud kattis Viljandi Maavalitsus ja püsiühendust toetab rahaliselt Viljandi Linnavalitsus. Tööd alustasid 2002. a. arvutikursused, mis on kõigile soovijatele ja juhendajaks on Paide Kutsekooli kiitusega lõpetanud arvutispetsialist Mati Rohtlaan (Viljandi Raamatukogu internetipunkti juhataja), kes on väga optimistlik, kohusetundlik ning toimekas, vaatamata sellele, et tema päevad mööduvad kõik ratas toolis.

Koostöös Eesti Puuetega Inimeste Kojaga on juba 8 korda toimunud Viljandis Vabariiklik Puuetega Inimeste Kultuurifestival, kus kolme päeva jooksul esinevad erinevate taidluskavadega ligi 300 inimest. Möödunud aastal alustati ka taidluskollektiivi juhtide koolitust, mis kõigile osavõtjatele meeldis ja sooviti, et igal aastal toimuks taoline ringijuhtide

Alati on hea kogemusi vahetada

Ligi 80% alajäsemete amputatsioonidest moodustavad sääreamputatsioonid, 20% on reieamputatsioonid. Erinevatel põhjustel (diabeedist tulenevalt raskesti paranevate haavandite oht, kõntide eripära jne) saab reieamputatsiooniga patsientidest vaid umbes 50%-i proteesida.

Peamised amputatsioonide põhjused on diabeet ja veresoonkonna haigused (kuni 90%), vaid 10% amputatsioonidest viiakse läbi traumade tõttu. Traumapatsiendid on valdavalt noored, tööealised, nendele üritatakse teha kallemaid ja funktsionaalselt mitmekesisemaid proteese.

Etapid proteesimisel: ABC-tee

Proteesimise protseduuri paremaks kirjeldamiseks on *Suomen Proteesipalvelu OY* loonud ülevaate proteesimise protsessist (*ABC Proteti-sointipolku*), mis on järgmine:

A – pärast amputatsiooni treenitakse patsienti, et lihased ei atrofeeruks. Selleks koolitatakse eelnevalt meditsiinitöötajaid, eesmärgiga tagada patsiendi treenimisega tegelemine vahetult pärast amputeerimist. Samaaegselt

võimaldatakse vastsel amputeeritul olla koos samasuguse patsiendiga (tugipatsient), kes juhendab igapäevaeluga toimetulekut.

B – haigla kaudu valmistatakse esmane, lihtsam protees, millega patsient saab harjutada toimetulekut. Proteesimine leiab reeglina aset 4. nädalal peale amputatsiooni. Esmane protees on lihtsam, sellel on funktsioone vähem. Paari nädala jooksul kontrollitakse, kuidas protees töötab.

C – patsiendilt võetud kipsmudeli järgi valmistatakse põhiprotees, pärast seda, kui kõnt on lõplikult formeerunud. Põhiprotees on kõigi tarvilike funktsioonidega, esmane protees jääb aga tagavaraks, kui põhiproteesiga midagi juhtub (oluline on tagada, et patsient kogu aeg kõnniks proteesiga, sellega ei kao vahepeal ära vajalikud oskused ning lihased ei atrofeeru). Üldjuhul valmistatakse ka vett kannatav protees pesemiseks.

Hinnad

Soomes on Euroopa keskmine hinnatase, proteesi hinna määravad esmajoones ära valmista-

miseks kulutatud töötunnid ja proteesi komponendid, mida ostetakse maailmaturu hindadega. Vähesel määral mõjutavad hinda ka muud tegurid. Kogu rehabilitatsiooni hinnast moodustab proteesi hind umbes 4%. Sääreproteesi puhul on hind 2000-5000 EUR, kõige odavam variant on esmane protees koos sili-koonhülsiga. Odavamaid proteese valmistada ei tasu – nende kasutusaeg on lühem, nende hooldus läheb kallimaks ning varem tuleb tellida ka uus protees. Reieproteesi hinnad on vahemikus 2200-6800 EUR, peamine kuluartikkel on põlveliigese komponent.

Keskmiselt kulub sääreproteesi valmistamiseks 18 tundi, reieproteesi valmistamiseks 26 tundi, meistrite ühe tunni tasu on 65 EUR.

Hinna kujunemine (kokku liidetakse):

- Töötunnid (sääre p. 18, reie p. 26 tundi) + lisatunnid keerukamate proteeside puhul.

- Komponendid (põhiline hindade erinevuse tekitaja, sõltub patsiendi kaalust, kõndi pikkusest jmt).

- Muud kulud (erakorralised, näit. kõnt muutub proteesi valmistamise ajal)

Proteesi valmistamine võtab reeglina 2–20 nädalat.

Hinna puhul ei ole otstarbekas määrata põhjendamatult kõrgeid hindu, meistri tööeetika ei luba kasutada kallemaid komponente kui vajalik (hind sõltub peamiselt komponentidest, tunnitasu on fikseeritud), pealegi ei too see ka ettevõttele lisasissetulekut, kuna komponentide hind ei sõltu niikuinii proteesi valmistajast, vaid komponentide tootjast. Põhjendamatult kallite proteeside pakkumine peletaks eemale ka kliendid. Oma osa hinnakujunduses on ka meistri sisemisel eetikal, mis ei lase hindu põhjendamatult kasvatada.

Maksmine

Üldjuhul maksavad proteesimise kinni *kunta*'d (Soome omavalitsused), esmase proteesi taotlemine toimub läbi rehabilitatsiooni-asutuse või haigla. Ühtset maksmise süsteemi

ja korda Soomes kehtestatud ei ole, iga omavalitsus määrab ise vastavalt oma eelarvele ja võimalustele, kui palju ja mis tasemel ta oma elanikele proteesimise teenust kompenseerib. Omavalitsus katab kogu proteesi maksumuse, mis tuleneb Euroopas levinud praktikast, patsiendi omaosalust ei ole. Kui on olemas eratervisekindlustus, mis katab proteesimise, siis kasutatakse reeglina seda, kuna see on kiirem ja võimaldab kasutada paremaid (ning kallimaid) komponente. On võimalik, et proteesi eest tasub ka riiklik tervisekindlustus.

Ettevõtte deklareerib iga aasta oma hinnavahead, üldjuhul langeb proteesi hind sellesse vahemikku. Hinnavahemike üle peetakse läbirääkimisi maksjaga (omavalitsus või kindlustusselts). Iga proteesi puhul lepatakse eelnevalt individuaalse tellimuse alusel (sisaldab komponentide hinda ja eeldatavat tööaega) kokku omavalitsuse komisjoniga, palju see maksmatuleb. Juhul, kui on vaja teha täiendavaid töid, saab ettevõtte neid teha kogumaksumusest kuni 10% ulatuses, üle selle tuleb hind täiendavalt maksjaga kooskõlastada.

Hooldekodude patsientide eest tasub hooldekodu, kuna hooldekodud ise on omavalitsuse finantseeringuga, pole mõtet lasta omavalitsustel proteesimist täiendavalt kinni maksta.

Garantii ja kasutusaeg

Proteesi valmistaja poolt antav garantii on 4 kuud, mis on EL üldine praktika. Juhul kui garantii ajal toimunud muutused ei ole seotud proteesi valmistamisega, vaid patsiendi eripäraga (kõnt muutub, patsiendi kaal kasvab), garantii ei rakendu. Viimasel juhul tehakse täiendus olemasolevale tellimusele või tehakse sõltuvalt olukorrast uus tellimus, uut proteesi kohe tegema ei hakata, vaid üritatakse leida muid lahendusi. Komponentidele kehtib valmistajatehase garantii (üldjuhul 1 aasta).

Igal patsiendil on kohustus käia ettevõttes proteesihoidluses iga kuue kuu tagant. Maksmine hoolduse eest, kui vajadus peaks

tekkima, toimub samalaadselt täiendavate töödega.

Proteesi kasutusaeg ei ole limiteeritud, neid kasutatakse senikaua, kuni nad vastu peavad. Patsiendid ise ei kipu vanu proteese vahetama, kuni need on veel töökorras, kuna uue proteesi puhul on algusajal seda alati ebamugavam kasutada kui vana, sellega harjumine võtab aega ning takistab igapäevast toimetulekut.

Läakelaitos

Euroopa Liidu regulatsioon ja abivahendite registreerimine

Põhiline dokument, millega reguleeritakse tehniliste abivahendite kasutamist Euroopa Liidus ning millest juhindub ka Soome, on EL Nõukogu 14. juuni 1993. a. direktiiv nr. 31993L0042 (*Council Directive 93/42/EEC of 14 June 1993 concerning medical devices*), millega sätestatakse meditsiinivahendite ohuklassid (3 tk) ning vastavalt ohuklassifikaatorile nõuded vahendite retseptidele, nõuded tootmisele, kasutamisele jne.

Soome riik läbi *Läakelaitose* ameti tegeleb nende vahendite registreerimisega, mis toodetakse Soomes: kontrollitakse vajalike testide sooritamist, viiakse läbi riskianalüüsi ning inspekteeritakse tootmisasutusi. Pärast registreerimist võib vahendit müüa kogu Euroopas. Registreeritakse vahendi tüüp, mitte iga vahend eraldi. Süsteem toimib ka vastupidi – kui seade on kuskil mujal Euroopas registreeritud, ei pea seda eraldi Soomes registreerima. Ettevõtte ise vastutab toote ohutuse ja toimimise eest (CE-märgistuse nõuded).

Abivahendite jaotamise korraldus, aruandlus ja statistika

Aruandlust ja statistilise materjali koostamist ettevõtjatelt ei nõuta, seepärast pole ka kogu

Soomet hõlmavat ülevaadet abivahendite väljastamisest ja kasutamisest. Samuti pole ka ülevaadet, kui palju finantseerivad abivahendeid kindlustused ja omavalitsused. Omavalitsused planeerivad ise rahaeraldusi abivahenditele, millest tulenevalt on esinenud juhtumeid, kus mõnes vaesemas omavalitsuses pole raha jätkunud kõigile (eriti just kallimate) abivahendite vajajatele, samas kui teistes omavalitsustes on raha olemas.

Omavalitsused reeglina jälgivad ise, palju raha nad on kulutanud, ning planeerivad oma vajadusi vastavalt sellele. Soome omavalitsused saavad ise käsutada oma elanike poolt makstud makse (osaliselt laekub maksutulu ka riigi käest).

Varem oli statistika kogumise süsteem olemas, kuid viimasel ajal on lisandunud väga palju firmasid, kes tegelevad abivahendite müügi ja valmistamisega, pidevalt tuleb uusi tooteid ning uusi ettevõtteid, kes midagi müüvad. Selles olukorras on reaalse ülevaate saamine muutunud väga raskeks ning sellest on loobutud.

Samuti puudub riiklikult kinnitatud nimekiri, mis vahendid saadaval on, ning mis kuuluvad omavalitsuste poolt rahastamisele, iga omavalitsus kehtestab korra ise. Väiksemates omavalitsustes on mõnel juhul lisaks rahale olnud puudus ka kompetentsusest.

Laenus

Üldjuhul abivahendeid ei laenutata, vaid ostetakse. Lühiajalise kasutuse puhul on võimalik ka abivahendit laenutada, korra määrab iga omavalitsus ise. Laenususe puhul ostab omavalitsus ettevõtte käest abivahendi ja väljastab selle abivajajale ise. Rahalist arvestust ei toimu, vajajale antakse abivahend tasuta kätte. Laenususaeg sõltub inimestest, kasutusaega ei limiteerita, abivahend on kasutuses senikaua, kuni ta on kasutus-kõlbulik. Kui isik enam ei vaja abivahendit, tagastab ta selle omavalitsusele.

★★★★★★

Mida oleks Eestil õppida Soome süsteemist?

Eesti abivahendite jaotamise ja kompenseerimise süsteem on kujunenud mõneti erinevaks Soome süsteemist ning üks-üheselt ülevõtmine ei ole seetõttu enam võimalik ega ole otstarbekas nii rahaliste kulutuste kui ka Eesti tausta arvestades. Mõned abivahendite jaotamise korralduslikud aspektid oleks ehk siiski järgimist väärt:

- Mitme abivahendi vajadusega patsiente võiks analoogiliselt Soomega käsitleda abivahendite jaotamise puhul iga abivahendi puhul eraldi, st kui isik vajab korraga näiteks jala ja käe proteesi, siis tuleks mõlemat proteesi käsitleda kui eraldi abivahendit, mitte koos, nagu praegune määrus ette näeb. Vastavalt sellele oleks teatud juhtudel lihtsam otsustada abivahendi eraldamist, praeguse süsteemi alusel tõuseb kahe proteesi kogumaksumus väga suure tõenäosusega üle 20 000.- krooni, mis on piiriks abivahendite lihtsamal korras taotlemisele.

- Viia sisse nõue patsiendile käia regulaarselt ettevõttes tasuta hoolduses (kaks korda aastas, vajadusel finantseerib abivahendi remonti riik), sellega pikeneb proteesi kasutusaeg. Patsient, kes hoolduses ei käi, saab uue abivahendi vaid siis, kui eelmise määrusega ette nähtud kasutusaeg on otsa saanud. Kui aga regulaarselt hoolduses on käidud ning protees vaatamata sellele ennetähtaegselt läbi kulunud või parandamatult purunenud, valmistatakse ja kompenseeritakse kordusprotees üldises korras.

- Viia proteeside puhul sisse nõue, et ettevõtte peab esitama kohalikule komisjonile kirjelduse patsiendi eripärast, erivajadustest proteesi puhul, samuti taustinformatsiooni patsiendist (aktiivne eluviis, vana või noor, töötab või mitte jne). Kirjeldus peaks vastama kehtestatud vormile, mida tuleks määrusega reguleerida. Selline kirjeldus

annaks otsustajatele rohkem informatsiooni määramaks, kas hind on objektiivne või mitte, ning kas taotletav abivahend on patsiendi tegelike vajadustega kooskõlas.

Mis on Sotsiaalministeeriumil plaanis teha abivahendite süsteemi parandamiseks?

Käesoleva aasta jooksul plaanitakse ära tõlkida ja kehtestada rahvusvaheline standard ISO 9999:2002 puuetega inimeste tehniliste abivahendite kohta. Standardi rakendamine võimaldab toota ja importida abivahendeid, mis on kontrollitud ohutuse ja eesmärgipärasuse seisukohast ning võimaldab seda kontrollida ka Eestis kohapeal.

Samuti on plaanis ette valmistada uus abivahendite taotlemist ja soodustingimustel eraldamist reguleeriv määrus, mis kõrvaldaks probleemid, mis senini abivahendite määramisel tekkinud on. Määrusega planeeritakse laiendada abivahendite loetelu ja täpsustada sihtgruppide, kellele abivahendeid soodustingimustel eraldatakse. Uus määrus peaks senisest täpsemalt reguleerima ka abivahendite laenu tamisega seonduva ning kehtestama ühtlased nõuded abivahendite määramiseks maakondade lõikes.

Gert Schultz

...pühendatud Euroopa puuetega inimeste aastale...

SJRUGASJRUGASJRUGAS JRUGASJRUGASJRUGASJR

Rehabilitatsioonimes "Maailm meile kõigile"

29. – 30. 04. 2003 korraldas Avahoolduse Arenduskeskus koostöös Sotsiaalministeeriumiga Põhja-Eesti Regionaalhaigla Mustamäe korpuses järjekordse rehabilitatsioonialase messi, mille juhtlause oli "**Maailm meile kõigile**". 2003. aasta on kuulutatud Euroopa puuetega inimeste aastaks ning selle tähistamiseks toimunud mess oli üks olulisemaid puuetega inimeste aasta üritusi Eestis. Messi ning selle raames toimunud koolituse eesmärk oli edendada puuetega inimeste tööhõivet ja rehabilitatsiooni, kaasates puuetega inimesi kui võrdseid partnereid. Olulisel kohal oli teadmiste ja informatsiooni jagamine ning kontaktide loomine teenuse pakkujate ja klientide vahel.

Messi raames toimus koolitus sotsiaal-, tervishoiu- ning haridustöötajatele, tööandjatele ja klientidele. Koolituse pealkirja läbiv teema oli "**Mitte midagi meile ilma meieta**". Nii ettekannetes kui töötubades oli esmatähtis see, et puudega inimene on partner, teda puudutavaid küsimusi ei otsustata ilma temata.

Messi avasõnad ütles Sotsiaalministeeriumi kantsler Maarja Mändmaa. Sotsiaalminister Marko Pomerants külastas messi ning ütles oma tervitussõnad messi raames toimunud koolitusel.

Eksponentidena osales messil 22 asutust/organisatsiooni, kellest põhiosa moodustasid

abivahendeid tootvad firmad ja erinevaid rehabilitatsiooniteenuseid pakkuvad asutused üle Eesti. Külastajatel oli võimalus tutvuda erinevate toodete ja teenustega, osterialast kirjandust ja puuetega inimeste poolt tehtud käsitöid.

Kahepäevasel koolitusel toimusid ettekanded kolmes plokis:

- rehabilitatsioon (laste, täiskasvanute);
- kaasav haridus;
- sobiv töö ning töökoht.

Ettekandjate hulgas olid Riigikogu, Sotsiaalministeeriumi, Tartu Ülikooli, Tallinna Haridusameti ja Tallinna Lastekodu esindajad.

Teisel päeval jagunes koolitus töötubadesse järgmiste teemade kaupa:

- rehabilitatsiooniasutuste poolt pakutavad teenused ja kliendi rahulolu;
- abivahend kui hooldaja abimees;
- kool kõigile, kas müüt või tegelikkus;
- töökoht igale – kas müüt või tegelikkus.

Kuna koolituses osalenute hulgas oli palju erinevate valdkondade esindajaid, kes on puuetega inimeste rehabilitatsioonialal asjatundjad, toimus töötubades väga praktiline töö. Puuetega inimeste haridus- ja tööelu

Messi avahetked. Esireas Toomas Vilosius, Maarja Mändmaa, Erge Gross

parandamiseks koorus palju huvitavaid ettepanekuid.

Kahepäevasel koolitusel osales kokku 178 inimest 12-st maakonnast. Rohkearvuliselt olid esindatud Harjumaa, Tartumaa, Pärnumaa ja Viljandimaa. Kõige enam oli koolitajate hulgas riigi- ja kohalike omavalitsuse ametnikke. Koolituses osalejate hulgas oli ka mittetulundussektori esindajaid ja eraisikuid. Erinevate tegevusvaldkondade esindajatest oli kõige enam sotsiaalsektori esindajaid, palju oli ka haridus- ja tervishoiuvaldkonna töötajaid.

Messil raames esitleti Eesti Puuetega Inimeste Koja toetusel välja antud infoteatmikku **"Rehabilitatsioon ja teenused 2003–2004"**, mis annab ülevaate rehabiliteerivate asutuste, organisatsioonide ja äriühingute tegevusest. Teatmik on abimaterjaliks puuetega inimestele, eakatele, omastehooldajatele, spetsialistidele ja ametnikele.

Messi korraldajad tänavad kõiki, kes messi edukale kordaminekule kaasa aitasid!

Rehabilitatsioonimessi "Maailm meile kõigile" tagasiside – messi küllastajate vastused korraldajate poolt esitatud küsimustele.

I Teie arvamus messist:

- Messilt sain väga palju vajalikku informatsiooni.
- Kava oli koostatud hästi ja mitmekülgelt.
- Ettekanded olid vajalikud ja asjalikud.
- Suures saalis peetud ettekanded peakisidki just olema teadlastelt (eriti meeldisid professorid Tiina Talvik ja Jaan Kõrgessaar).
- Töötoad (teisel päeval) on väga vajalikud, sest osalejad soovivad omi mõtteid vahetada.
- Väga hea oli kirjanduse väljapanek.
- Vajadus rehabilitatsioonialase informatsiooni ja koolituse järele on väga suur.

- Samalaadseid üritusi oleks vaja rohkem.
- Oleks rohkem soovinud näha ja kuulda „meie“ (st puuetega inimeste endi) avamust ja ideesid.

II Ettepanekud rehabilitatsiooni-teenuste kvaliteedi parandamiseks:

- Informatsioon teenuste ja asutuste kohta peaks olema paremini kättesaadav (nii spetsialistide kui klientide seas).
- Asutuste ja spetsialistide vaheline koostöö vajab tõhustamist.
- Rehabilitatsiooniplaani hind peab olema diferentseeritud st. kas esmane või korduv, kas liitpuudega laps või mitte. Siis jääb rohkem raha teenuste osutamiseks. Paraku sellel aastal kulub raha vaid plaanide koostamise eest esitatud arvete tasumiseks.
- Laste osas ei ole probleem niivõrd teenuste kvaliteedis kui võrd teenuste kättesaadavuses.
- Rehabilitatsiooniplaanis kirjapandu ja teenuste tegeliku saamise vahel tuleb tõhustada seoseid.
- Täpsustada vastutus puuetega lapse rehabiliteerimisel hariduse-, sotsiaalse ja tervishoiuvaldkonna vahel, kuna kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja ei suuda kõigi teiste töökohustuste kõrvalt jälgida ka kõiki rehabilitatsiooniplaanis kirja pandud tegevuste täitmist.
- Rehabilitatsiooniplaanid võimalikult elukohajärgseks!
- Kvaliteetne teenus peab üle Eesti tähendama sama sisu – vajame teenuste standardeid, kus kirjas, kes tohib osutada, millistel tingimustel jne.
- Teenuse pakkujate arvu suurenemine tagab ka kvaliteedi.

Helve Luik, Genadi Vaher, Senta Michelson ja Sirje Tihhanov ettekandeid kuulamas

- Praegu on puudega lapsele osutatava teenuse osapoolteks arstid ja lapsevanem ning maavalitsus kui teenuse eest tasuja. Kaasata tuleb ka kohalik omavalitsus.
- Väga oluline on seos: spetsialisti kvalifikatsioon – töötingimused – palk.
- Kunagi ei saa küllalt enese täiendamisest ja koolitusest.

III Kuidas motiveerida puudega inimesi olema aktiivne, et saaks öelda: "Mitte midagi meile ilma meieta":

- Motiveerimine peaks hakkama sellest hetkest, kui puue on diagnoositud: psühholoogiline nõustamine, pere nõustamine, tugiisik jne, mis aitaks tagada normaalse enesehinnangu, julguse ja tahtmise olla aktiivne ja adekvaatne.
- Laste ja noorte puhul on oluline nn võrdse tugi (sama puudeliigi esindajad), mis aitab ennast teadvustada ja see võib saada aluseks aktiivsele osalemisele.
- Teenuste taotlemisel peaks iga lapsevanem olema ise aktiivsem, tema tunneb oma lapse vajadusi kõige paremini.
- Rehabilitatsiooniprotsessi tuleb alustada võimalikult varases eas.
- Lapsevanem peab lapse rehabilitatsiooniplaaniga seoses kindlasti kontakti võtma kohaliku sotsiaaltöötajaga, et teadvustada plaanist ja kokku leppida võimalustes, kust laps saaks endale vajalikud teenused kätte.
- Senise käsitlemise kohaselt on puudega inimene "objekt", kellele vajaliku teenuse osutamiseks sotsiaaltöötajad toimetavad. Puudega inimene peab olema subjekt, kes osaleb, sh vastutab. Näiteks kalli jalaproteesi saamisel tuleks sõlmida kirjalik leping, mille kohaselt

vastutab klient abivahendi nõuete kohase hooldamise ja kasutamise eest.

- Puuetega inimeste mittetulundusühingud peaksid omama kohustust regulaarselt informeerida omavalitsusi teenuste ja toetuste osutamisel tekkinud probleemidest.
- Omavalitsuse ametnikud peaksid regulaarselt korraldama teabepäevi ja kaasama puuetega inimestest aktiviste neid puudutavate otsuste langetamisse.
- Kõige suuremad probleemid tekivad puuetega inimestel tööturul. Kui on saadud tagasilööke, siis aktiivsus tase pisi kaob.

IV Haridus ja töö kõigile – kas muut võib muutuda peagi tegelikkuseks?

- Haridussüsteem kipub olema üks konservatiivsemaid, muutused seal on väga aeglased.
- Haridus kõigile on ju täna seadustatud kohaliku omavalitsuse ülesandena. "Töö kõigile" on müüt. Nii öelda pehmeks maandumiseks vajaksime kutseõppeasutustesse puuetega inimeste nõustajaid, kes püüavad enne kooli lõpetamist töökohti leida.
- Hariduse saamisega on asjad tunduvat paremad kui töö leidmisega. Ilma hariduseta tööd ei saa. Töö saamine kõigile puuetega inimestele, kes seda teha suudaksid ja tahaksid, ei muutu ilmselt veel niipea tegelikkuseks. Siiski on muudatusi paremuse poole.
- Viimastel aastatel on palju muutunud. Siiski on kindel, et kui korraga oleks puuetega inimeste hariduse ja töö korraldamise jaoks olemas nii palju raha kui vaja, siis mentaliteedi aeglane muutumine on see, mis asjade käiku aeglustama jääb.

EPI Koja välisprojektid

Kätte on jõudnud juuni lõpp ja see tähendab, et pool Euroopa puuetega inimeste aastast on juba seljataga. Aeg lendab kiiresti, eriti kui lühikese aja jooksul juhtub palju. Usun, et kõikide puuetega inimeste organisatsioonide jaoks on käesolev aasta olnud kiire – täis ettevõtmisi, kohtumisi, uusi ideid. Kindlasti on olnud ka ootamatusi – kuid iga sündmus toob enesega midagi, mis elu edasi viib.

Suviste tegemiste eel oleks sobiv vaadata, mis on tehtud ja teoksil Eesti Puuetega Inimeste Kojas.

Ootasime Euroopa puuetega inimeste aastat huviga ning see on ka kujunenud tegusaks. EPIK on hõivatud mitme koostööprojektiga, veebruaris tähistasime EPIK 10. aastapäeva. aprillis kolisime välja senistest ruumidest, et võtta koht sisse aadressil Toompuiestee 10, osaletud on mitmetel aruteludel ning konverentsidel, kuju on võtmas edasised plaanid.

Juba 2002. a. 12. detsembril leidis Estonia teatri talveaias aset Eesti Puuetega Inimeste Koja ning Taani Puuetega inimeste organisatsioonide liidu DSI koostööprojekti "Puuetega inimeste vajaduste alase dialoogi algatamine, pühendatud Euroopa puuetega inimeste aastale 2003" avamine. Projekti lühinimetuseks on KAMPAANIA 2003, rahastajaks Euroopa Komisjoni *Phare Access* programm. Projekti eesmärgiks on teadvustada Eestis Euroopa puuetega inimeste aastat 2003, mis juba 2001. a. Euroopa Komisjoni otsusega välja kuulutati.

Phare Access programmi raames rahastatava aastase projekti jooksul toimuvad seminarid

igas Eesti maakonnas puuetega inimeste, omavalitsuste, toetatud töö, ettevõtete jne esindajatega, mille jooksul keskendutakse konkreetse piirkonna kõige olulisematele probleemidele. Niimoodi aitab EPIK kaasa Euroopa puuetega inimeste aasta viimisele kohalikule tasandile. Iga maakonna seminari kõige olulisemaks ülesandeks ning tulemuseks on ühele konkreetsele ning olulisele probleemile lahenduse leidmine, kaasates kõik eelpool nimetatud osapooled, kasutades selles töös ära ka Euroopa puuetega inimeste aastat.

Kohalikud seminarid viib läbi liikmesorganisatsioonidest moodustatud kolmeliikmeline grupp, mis valiti loosiga avaüritusel. Nii näiteks toimus esimene seminar 26. veebruaril Valgas ning selle läbiviijateks olid Valga Puuetega Inimeste Koda, Eesti Kutsehaigete Liit ja Eesti Hemofiiliaühing.

Praeguseks on seminarid lisaks Valgale toimunud Võrus, Põlvas, Tartus, Paides, Kuresaares, Tallinnas, Jõhvis ja Pärnus.

Eesti Puuetega Inimeste Koja liikmesorganisatsioonide esindajad osalevad augustis Taanis toimival taani-eesti ühisseminaril, kus koostöös Taani Puuetega Inimeste Organisatsioonide Liiduga (DSI) käsitletakse Taanis ja Eestis tehtud tööd puuetega inimeste olukorra parandamiseks.

Kokkuvõtete tegemine KAMPAANIA 2003 projektist ning Euroopa puuetega inimeste aasta 2003 tegevustest ning saavutustest Eestis toimub Puuetega inimeste päeval 3. detsembril 2003.

Mida huvitavat on toimumas Euroopa koostöös?

EPIK on 2001. a. alates Euroopa Puuetega Inimeste Foorumi (*EDF-European Disability Forum*) vaatlejaliige ning Eesti liitumisel Euroopa Liiduga saab EPIK täisliikmeks, esindades Eesti puuetega inimeste huve Euroopa koostöövõrgustikus.

Juba alates 2000. a. on EDF juhtkond toonitanud vajadust leida võimalus aktiivselt toetada liituvate riikide puuetega inimeste organisatsioonide arengut. Olukord liituvates riikides on väga erinev – on riike, kus puuetega inimeste katusorganisatsioon on olemas juba pikka aega, nagu see on Eestis, osades riikides on see just loodud, enamikes pole sellist koostööorganit üldse.

2003. aastal ning kuni 2004. a. märtsikuuni viib EDF koos liituvate riikide partnerorganisatsioonidega, Eestis koostöös EPI Kojaga, ellu projekti "Puuetega inimeste organisatsioonide tugevdamine kümnes Ida-Euroopa riigis". Selle raames tegeleb EPI Koda 2 teemaga: **tööhõive ning organisatsiooni arengu- ja strateegiate kujundamisega**.

Mõlema teema paremaks edendamiseks on moodustatud töörühm, mis tuleb kokku vähemalt 10 korda kuni märtsini 2004, ning osadel koosolekutel on kohal EDF-poolsed eksperdid, tööhõive ekspert John Clark Ühendkuningriikidest ning organisatsiooni arengut nõustavad Rootsi Puuetega Inimeste katusorganisatsiooni HSO juhtkonna liikmed, eelkõige esimees Ingemar Färm.

Tööhõive töörühm loodab jõuda soovitud tulemuseni läbides oma töös järgmised etapid:

- 1) Selgitada välja Eesti ühiskonnas puuetega inimeste tööhõivet takistavad barjäärid.
- 2) Mida on puuetega inimeste tööhõive edendamiseks Eestis praegu- seks ära tehtud?

- 3) Milline on teiste riikide kogemus? Mida ütleb puuetega inimeste tööhõive kohta EL üldine poliitika?
- 4) Milliseid meetmeid peaks Eestis sisse viima? Milliseks kujuneb Sotsiaalministeeriumi ja Ühendkuningriikide Töö ja Pensionite Ministeeriumi tööhõive edendamise alase *Phare Twinning* projekti kogemus?
- 5) Millise strateegia abil ettepanud tulemusteni jõuda ning kuidas selles töös toetuda EL poolt pakutavatele võimalustele?

Organisatsiooni arengu töörühma jaoks on sõnastatud järgmised esialgsed eesmärgid:

- 1) Koostada Koja strateegiline arengukava ning tegevuskava aastaks 2004 ja 2005.
- 2) Kas oleks vajalik algatada EPIK juhtimisstruktuuri ja põhikirja analüüs, kuidas olemasolevad sobivad meie praeguste vajadustega? Kas see sobib Eesti mittetulundusühingute- ja sihtasutuste seadusega?
- 3) Võrgustiku omavahelise koostöö ning info leviku korraldamine.
- 4) Organisatsiooni tulubaasi parandamine: põhikirjaliste eesmärkide elluviimiseks toetava teenuse/toote väljakujundamise võimalikkuse arutelu.
- 5) Kuidas leida sobiv rakendus EPIK käsutuses olevale hoonele Toompuies- tee 10 ning kas saaksime olemasolevate oskuste ja kogemuste baasil praeguseid kontoritingimusi parandada?
- 6) Koostada esitlusmaterjalid nii liikmesorganisatsioonidele info levitamiseks, ühiskonnale puuetega inimeste alase info edastamiseks ning

inglisekeelne presentatsioon tutvustamaks väliskülalistele EPIK tegevust ja puuetega inimeste olukorda Eestis.

Lisaks nimetatud kahele teemale, toimub koostööprojekti raames infoseminar, mis tutvustab puuetega inimeste liikumist Euroopas ning EL leiduvaid arendusvõimalusi. Seminar on plaanitud 9. oktoobrile ning ootame sinna puuetega inimeste organisatsioonide esindajaid ja puuetega inimeste sõpru, kellega koos edasi minna ning üha uusi tõkkeid ületada.

Loodan, et Euroopa puuetega inimeste aasta teine pool kujuneb sama tegusaks või veelgi sisukamaks, et 3. detsembril, rahvusvahelisel puuetega inimeste päeval oleks põhjust tehtud tööst rõõmu tunda.

Meelis Joost

EPIK välissuhted

EPIK ja EDF projekti koordinaator

e-mail:melis@hot.ee

Eesti Puuetega Inimeste Koja juurde loodi ekspertkomisjonid

Aasta 2003 on olnud kõigile puuetega inimestega tegelevatele organisatsioonidele teguderohke ning täis suuremaid ja väiksemaid väljakutseid nii oma piirkonnas kui kaugemal.

Käesoleval aastal pöörab Eesti Puuetega Inimeste Koda suurt tähelepanu puuetega inimeste tööhõivele, haridusele ja rehabilitatsioonile. On algatatud mitmeid projekte ja üle-eestilisi teavituskampaaniaid. Näiteks EL Phare projekt KAMPAANIA 2003, mille raames on paljud organisatsioonid tegevuse põhirõhu suunanud just nendele valdkondadele.

Ühiskonna hoiakuid ja suhtumist ei ole kerge muuta ja see ei toimu üleöö. Selleks saavad ka puuetega inimesed ise palju ära teha.

Selleks, et tõhustada tegevust ja saada abi ekspertidelt, loodi taas Eesti Puuetega Inimeste Koja juurde komisjonid, mis tegelevad valdkonna küsimustega süvakuti.

I TERVISHOIU JA REHABILITATSIOONI KOMISJON

Esimees: 1. **Olga Ilgina** – Eesti Pimedate Liidu rehabilitoloog;

liikmed: 2. **Bianka Mättas** – Vaimupuuetega Laste Vanemate Ühenduse esinaine;

3. **Hille Maas** – SA Tallinna Lastehaigla füsioterapeut;

4. **Ülle Kruus** – Haapsalu Neuroloogilise Rehabilitatsioonikeskuse taastusraviarst;

5. **Riina Sippol** – Keila Sotsiaalkeskuse juhataja .

II TÖÖHÕIVE KOMISJON

Esimees: 1. **Kaia Kaldvee** – EPIK juhatuse liige ja Ida-Virumaa PIK tegevjuht;

Liikmed: 2. **Etti Kagarova** – Ida-Virumaa Tööhõiveameti direktori asetäitja;

3. **Maire Koppel** – MTÜ "Iseseisev Elu" juhataja;

4. **Annely Tikerpuu-Kattel** – Hiiu Maavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna juhataja asetäitja;

5. **Kersti Vaide** – raamatupidaja.
Ekspertina on andnud nõusoleku osaleda **Tanel Joost** – OÜ Händikäpp Imidzist ning Astangu tööhõivetalitluse spetsialist **Imbi Must**.

III HARIDUSKOMISJON

Esimees: 1. **Eda Pöld** – Kuressaare Vanalinna kooli toimetulekuklassi õpetaja, Saaremaa Vaegkuuljate Ühingu esimees;

Liikmed: 2. **Küllli Urb** – Liikumispuudega Laste Tugiühingu esimees, Tallinna PIK juhatuse liige;

3. **Mihkel Aitsam** – Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu liige;

4. **Janne Jerva** – Eesti Pimedate Liidu juhatuse liige, Eesti Pimemassöörade Ühingu tegevjuht;

5. **Airi Püss** – Eesti Kuulmispuuetega Laste Vanemate Liidu tegevdirektor.

Hea meel on tõdeda, et tänaseks on komisjonid tööd alustanud. Tänu spetsialistide kaasamisele on võimalus antud valdkondades edusamme saavutada suurem ja üheskoos suudame puuetega inimestele võrdsete võimaluste loomisele märkimisväärse panuse anda.

Lähemalt komisjonide tegevust loodame kajastada juba ajakirja järgmises numbris.

Seniks soovime neile jõudu ja töötahet!

Lissi Kurg
EPI Koda tegevjuht

Ülevaade EPI Koja noorsootööst 2003-2004

1. Noorsoovahetus Prahast

9 päeva veebruaris 2003

Programmis: ettekanded oma riigi ja kultuuri kohta, joonistamine, meisterdamine, ujumine, muuseumite ja asutuste külastamine, ühised arutelud jm.

Osales 11 füüsilise puudega noort, 1 tõlk ja 2 grupijuhti.
Finantseerijad: EL haridusprogramm "Euroopa Noored", osalejad ja grupijuhid.

Vaata kokkuvõtet projektist ja fotosid ka EPIK koduleheküljelt.

2. Kunstilaager Pivarootsis

4 päeva juulis 2003

Programmis: looduse maalimine naturist (professionaalsed juhendajad), joonistamine, loengud, maskide valmistamine, siidimaal, lõkkeõhtu jm.

Osaleb 30 füüsilise puudega noort, viipekeele tõlk, õpetajad, korraldaja.

Finantseerijad: EPIK ja osalevad noored.

Vaata kokkuvõtet 2002. a. projektist ja fotosid ka EPIK koduleheküljelt.

3. Noorsoovahetus Portugalis

9 päeva septembris + 4 päeva ettevalmistav kohtumine juulis 2003

Programmis: Portugali noorteklubi "H₂O" tegevuse ja kohaliku asulaga tutvumine, kanuumatk, mitmete veeinstallatsioonide külastamine, debatt, ettekanded, arutelud, osalemine telesaates jm.

Osaleb 10 puudega noort ja kaks grupijuhti.

Finantseerijad: EL haridusprogramm "Euroopa Noored", osalejad ja grupijuhid.

Meie noored Prahas

4. Noorsoovahetus Eestis

9 päeva augustis 2004

Programmis: Eestiga tutvumine, ettekanded, puuetega inimeste asutustega tutvumine, arutelud, kodude külastamine, pulmakkommete tutvustamine, näitus pulmafotodest, varvaste ja suuga maalimine, ülesanded loomaaias, oma riigi tuntud filmide tutvustamine (lühitõlked + video) jm.

Osalevad: 19 Eesti puudega noort, viipekeele tõlk, 2 korraldajat, 10 inimest Portugalist ja 10 inimest Tšehhist.

Finantseerijad: EL haridusprogramm "Euroopa Noored", EPIK.

Merle Tomberg

EPIK noorsootöö projektijuht

Sotsiaalministri vastuvõtt riigi parimatele vabatahtliku töö tegijatele 12. juunil Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuses

Kolm aastat tagasi Sotsiaalministeeriumi eakate poliitika komisjoni algatusel korraldas Sotsiaalminister esimese tänavastuvõtu vabariigi parimatele vabatahtliku töö tegijatele.

Käesoleval aastal toimus seega juba kolmas

Sotsiaalministri vastuvõtt 51 inimesele, kes on vabatahtlikuna kaasa aidanud sotsiaalsele arengule oma kodukohas. Valiku tegemisel arvestati inimeste panust valdkonna elu edendamisel ja aktiivsust mittetulundusühingute tegevuses.

Arvestades asjaolu, et aasta 2003 on nimetatud Euroopa puuetega inimeste aastaks, toimus tänavune Sotsiaalminister Marko Pomerantsi vastuvõtt Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuses ja suuremat tähelepanu pöörati puuetega inimestele ning puuetega inimeste organisatsioonide aktivistidele.

49 vabatahtlikku töötegitajat valisid välja maakondade sotsiaaltöötajad, kes oskavad kohalikke inimesi kõige paremini hinnata

ning Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakond tänas pikaajalise koostöö eest Mihkel Aitsamit ja Margit Rosentali.

Piduliku ürituse avas traditsiooni kohaselt tervituslauludega Kerti Kollom, Sotsiaalminister Marko Pomerants koos asekanstler Riho Rahuojaga jagasid tänukirju. Toimus ühispildistamine, pidulik lõunasöök ja Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskusega tutvumine. Kena ja meeldejääv üritus oli!

Südametule valgusel

13. – 15. juunil toimus Vabariiklik puuetega inimeste kultuurifestival Viljandis. Ühisest mängust, laulust ja tantsust süttinud rõõmutuli aga kestab veel meie hinges kaua-kaua.

Tänavusest festivalist võttis osa 23 taidluskollektiivi ja 3 üksikesinejat. Festivali žürii tunnistas üksmeelselt, et esinejate tase oli tunduvalt tõusnud. Oli ka uusi juurdetuli-
jaid, nagu Vändra Erivajadustega Inimeste Selts, Eesti Kogelejate Ühing ja üksiksolist Tiit Roos Läänemaalt. Festivali õhustikku aitasid meeldivalt ilmestada Viljandi kultuurimaja seintele riputatud puuetega kunstnike tööd Võrumaalt ja puuetega noorte joonistused Viljandimaalt, keda oli juhendanud kunstiõpetaja Malle Saarelaid. Kaunilt kujundatud maja oma abivalmis töötajatega lõi koduse ja hubase atmosfääri meie kolmepäevasele koosviibimisele vastukaaluks väljas tujutsevatele kevadsuve külmadele vihmarabinatetele.

Seekordsetes esinemistes tõi erilist rõõmu sõna- ja laulukultuur. Rohkesti oli oskuslikult seotud ja mõtestatud esinemiskavasid. Vähem aga oli liikumis- ja rahvatantsurühmi.

Nagu ikka olid rohkearvuliselt esindatud Tartu, Võru, Valga, Kilingi-Nõmme, Pärnu, Saaremaa. Tallinnast tõi muusikarõõmu Eesti Pimedate Liidu Puhkpilliorkester Vello Loogna ja Neeme Saare juhendamisel. Liikumisrõõmu ja pantomiimi pakkus aga Tallinna Kurtide Kool Mati Kartuse juhendamisel.

Žürii märkis ära veel estraadikavade rohkust ning, et meeldivalt oli lavastatud ka rahvalikku omaloomingut nagu "Senni ehk kodune ball", Tartu SM ühingu näiteringilt Lembit Eelmäe käe all ja Jõgeva PIK-i lühinäidend "Jõulutaadi konkurss" – juhendaja Laile Sukk. Estraadigruppidest oli lootustandvaim Läänemaa PIK-i näitetrupp kavaga "Kunst kuulub rahvale" – juhendaja Marina Sillaste.

Üldse oli omane, et grupid ja seltsid tulid välja rohkearvuliste esinejatega. Seetõttu oli laval ja saalis pidevalt tihe liikumine, mis aga tänu festivali kava juhile ja konferansjeele Urve Kimmelile rahulikult ja hästi korraldatult sujus nii, et püsisime täpselt ajakavas kõik need kolm pikka täispinges päeva.

Põhja-Eesti Pimedate Ühingu naisansambel

Midagi head oli igas kavas. Iga esineja püüdis anda parima ja publik oli aldis kordaminekutele kaasa elama. Oli ju see kaheksas kord ühiselt Viljandis kokku saada üritusel, mille algatas oma algustöö aastail Eesti Puuetega Inimeste Koda esotsas Reet Siimeriga ja mida nüüd edukalt jätkab Helve Luik koos oma praeguste kaastöötajatega.

Žürii, kus laval esitatava sõnalist osa hindas Altmar Looris, muusikat Riina Trumm ja tantsu-liikumist Enn Meiesaar – kõik oma ala professionaalid – on samuti seda tööd ürituse algusest peale edukalt teinud.

Sõelale jäävad kollektiivid, kes on pidevalt oma töös edasi liikunud, kelle loomingu on areng. Toetame uut mõtet, seni leitud väärtuste hoidmist, head esinemiskultuuri, ärksat loovust, ilu ning headuse kaitset.

Nii kujunesidki meie tänavuse festivali võitjad.

Hea esinemise eest said diplomid:

- Läänemaa PIK-i näitetrupi humoresk "Koorijuht" – esitajad näitlejad Aino Hurt ja Jaak Pihlakas;
- Ida-Eesti Pimedate Ühingu ansambel "Kannike" solist Viktor Gudrianov – tema mäng lusikatega pani saali tormiliselt kaasa elama;
- Tartu SM Ühingu näiteringi esituses "Senni ehk kodune ball" lavastaja Lembit Eelmäe – mahlaka huumori ja säravate näitlejakarakterite ning hea lavakujunduse eest;
- Lääne-Eesti Pimedate Ühingu Pärnu kvarteti "Laulumaiad" solistile Rita Pikile;
- Kohtla-Järve Invaühingu kavaga "Naeratus" diplom Svetlana Ergaševale ja Maria Tuzovale – solistidele estradikavas;

- Läänemaa solistile Tiit Roosile;
- Eesti Pimedate Liidu Puhkpilli-orkestrile;
- parimale juhendajale Tartu PIK-ist – Ave-Maria Sildile;
- Erlich Võrgule Võrumaa PIK-ist kui parimale meestantsijale;
- Mati Kartusele – pantomiimi ja liikumisjuhile Tallinna Kurtide koolis ja Pärnu Kurtide Ühingus.

Festivali preemiad jagunesid järgmiselt:

Individuaalselt said esinemispreemia à 500 krooni:

- Katrin Kriis Põlvamaalt oma luulekava esitamise eest. Žürii märkis ära head sõnavaldamise oskust, tunde hellust ja esitamise siirust.
- Eripreemia määrati veel üksikesinejale Valgamaalt Tiina Jakobsonile, kes oli oma luule pannud helisema omloomingulistesse viisidesse ja teinud spetsiaalse festivali tervituslaulu "Viljandi valss".

Kollektiividest said preemia à 1500 krooni.

1. Tartu PIK laulukava "Kodumaa aegade tuultes", ereda mõtte ja tervikliku teostuse eest – juhendaja Ave-Maria Sild;

2. Võrumaa PIK estraadikava "Videokiri Võrumaalt", originaalse teostuse ja rahvalikkuse eest;
3. Kohtla-Järve Invaühing kavaga "Naeratus", emotsionaalsuse ja spontaansuse eest. Juhendaja Svetlana Ergaševa;
4. Viljandi Invateater "Karlanda" lavastuse "Võlupuu" eest. Muusika ja hea lavakujunduse, uudse lavalise lahenduse ja edasimineku eest kollektiivi töös;
5. Põhja-Eesti Pimedate Ühingu naisansambel kavaga "Sulle laulan", suurepärase vokaallaulu eest, juhendaja Leili Sarapuu;
6. SA Jõgeva Haigla Päevakeskuse luulekava "Milleta ei oleks mõtet", hea sõna ning mõtte seos muusikaga, tule ja inimliku soojuse liitmise oskuse eest. Kava oli raske vaimupuudega inimestelt ja lastelt esitatud äärmise veenvuse ning originaalse lahendusega. Juhendaja Laile Sukk.

Sügisel saavad seminaril, Viljandimaa Puuetega Inimeste Nõukojas kokku festivalil esinenud kollektiivide juhid, kavade juhendajad, et ära kuulata žürii täpsemat suunamist oma tööle. Festival aga on kujunenud meie kauniks suvekohtumiseks Viljandis, mis annab meile kõigile usku ja jõudu homsesse.

Elle Are,
Žürii esimees

INFO TELEFON

1 1 9

abiks ikka

Hääleta 14. septembril 2003. a. Euroopa Liiduga liitumise poolt, sest siis valid jõukama tuleviku!

Jõukam tulevik!

- **Esimesel liikmeks oleku aastal investeerib EL puuetega inimestele lisavõimaluste loomiseks Eestisse 104,3 mln. krooni.**
- **Valides Euroopa Liidu valid jõukuse ja turvalisuse kasvu ka nõrgematele. Eesti ühiskond peab välja kasvama mõtteviisist „ainult tugevam võidab“!**
- **Euroopa Liiduga liitudes suurenevad Eesti rahalised võimalused arendada sotsiaalsfääri tervikuna ja sotsiaaltöötajate tööd hakatakse rohkem väärtustama.**
- **Euroopa Liidu programmide toel ja sealseid põhimõtteid järgides suurenevad puuetega inimeste võimalused hariduse omandamiseks, reisimiseks, enesetäiendamiseks, töötamiseks ja ühiskonnaelus osalemiseks.**

Head sõbrad!

- **Euroopa väljakujunenud demokraatiates aktsepteeritakse inimeste eripärasid, seal on rohkem võimalusi olla erinev.**
- **Huvigruppide suurem omavaheline koostöö muudab võimaluks otsuste tegemise ilma asjaosaliste arvamust kuulamata.**
- **Euroopas kehtivad tõekspidamised solidaarsusest ning toetavast suhtumisest kõikidesse ühiskonnaliikmetesse.**

Euroopa Liidu liikmesriikides on sotsiaaltöö väärtustatud tegevusvaldkond.

Eesti Puuetega Inimeste Koda